

Dergi: Sebilürreşad

Tarih: 30 Ramazan 1341, Sayı 528

Tedkikat ve Telifat-ı İslamiyye Heyet-i İlmiyesi nâmına âzâdan İzmirli İsmail Hakkı Bey Efendi tarafından neşr olunmakta olan Yeni İlm-i Kelâm hakkında müşarünileyh ile mülâkat:

İlm-i Kelâm Asra Göre Tebeddül Eder mi? - İlm-i Kelâmın Bugünkü Kavâid-i İlmiyeye Karşı Vaziyeti - Yeni İlm-i Kelâmın Tarz-ı Tahriri

İlm-i Kelâm asra göre tebeddül edebilir mi?

Ulûm-ı asriyye İlm-i Kelâmda müstamel olan edillenin ahvâlini tadil eder, tevsî eder. İlm-i Kelâmın mebâdisi ve vesâili ihtiyac-ı asra göre değişir. Hasım başkalaştıkça, muânid değiştikçe, İlm-i Kelâmın sûret-i müdâfaası da başkalaşır. Ancak İlm-i Kelâmın makâsıdı asla değişmez. Akâid-i Asliye-i İslâmiye tebeddülünden masûndur.

İlm-i Kelâm bugünkü kavâid-i ilmiyeye karşı ne vaziyette bulunuyor?

Husûsan şunu iyi bilmeli ki İslâm'ın hiçbir şeyden pervâsı yoktur. İslâm, kavânîn-i muhkeme ve katiyye ile sâbit olan kavâid-i ilmiyeye asla muâriz değildir. Akâid-i İslâmiyeyi müdâfaa vazifesiyle muvazzaf olan İlm-i Kelâm, asra göre mukarrer olan kavâid-i ilmiyeyi ve kavânîn-i felsefiyeyi istimâl eder. Hürriyet-i enzâr, istiklâl-i efkâr esâsına riâyet ederek akâid-i celîle-i İslâmiyeyi taarruzdan masûn bırakır. Akâid-i İslâmiye ile kâbil-i tevfiik olmayan kavânîn-i felsefiyeyi reddeder. Mezâhib-i milliye ve mesâlik-i felsefiyeyi istiknâh eder.

Yeni bir İlm-i Kelâma ihtiyaç var mıdır?

Evet, ihtiyaç vardır. Malum olduğu üzere ekseriyyet-i uzmâyı teşkil eden Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat arasında iki nev İlm-i Kelâm vardır: Biri Kudemanın İlm-i Kelâmı, diğeri Müteahhirinin İlm-i Kelâmı.

Kudema İlm-i Kelâmı üçüncü asr-ı hicride, Müteahhirin İlm-i Kelâmı beşinci asr-ı hicrinin nihayetlerinde zuhura başlamış idi. Kudema İlm-i Kelâmı dördüncü asr-ı hicrinin nihayetlerine doğru, Müteahhirin İlm-i Kelâmı ise beşinci asrın sonlarında istikmal edilmiş idi.

Hilafiyatın başlıcası Kudema Kelâmında Mu'tezile ile, Müteahhirin Kelâmında felasife ile cereyan eder idi. Müteahhirin mesail-i maba'dettabiada Hazret-i Peygamber (a.s) Efendimize ittiba ederek ma'kulat nokta-i nazarından usul-i felsefiyenin usul-i dine muarız olabilecek bir kıymet-i ilmiyesi olmadığını irâe etmek, cedel tarikiyle mezahib-i felsefe arasındaki tenakuzları meydana çıkarmak gayesini istihdaf etmiş idi.

Kudema Kelâmında mebâdî ve vesâil, mantığa mübayin olarak kabul olunmuş idi, Müteahhirin İlm-i Kelâmında bilakis mebadi ve vesail mantığa mutabık idi. Maatteessüf bu ilm-i Kelâm erbabı pek kesb-i nedret etti. Maamafih erbabı bulunsa da bu asra göre kafi gelmeyecek idi. Çünkü daire-i şumulüne aldığı felsefe üç asırdan beri münkarız olmuş, yerine yeni bir felsefe ikame olunmuştu.

Bu halde kelâmın da yeni bir şekil iktisap etmesi tabii idi. İşte bu zarureti nazar-ı itibara alan Tedkikat ve Telifat-ı İslamiye Heyeti İlmiyesi yeni bir İlm-i Kelâmın yazılmasını taht-ı vücubda görmüştür.

Yeni İlm-i Kelâm ne tarz üzere tahrir olunmuştur?

Yeni İlm-i Kelâm asıl maksud olan Tevhid-i Bari babında muhatapların anlayabileceği bir tarz ile, tarz-ı nevin ile istidlalleri umde kılmış, birtakım delail-i cedide irâe etmiştir. Tevhid-i Barinin ekmele vesaili olan nübüvvet-i Muhammediye babında ehl-i besairin süluk ettikleri havarik-ı hissiye tarikinde felsefe-i cedideden istifade etmiştir. Fen ile tecrübe ile ispatı kabil olmayan hususatın imkanını yeni mantık ile, mantık-ı tatbîkî kavaidi ile ispat eylemiştir. Neyi kabul etmiş ise an-burhan kabul etmiş, neyi reddetmiş ise yine an-burhan red etmiştir. Herkesin korktuğu istila-yı fennin müdafaatını kaldırmış, yerine metod dairesinde müdafaa ikame etmiştir. Felsefe-i hazıra ile lüzumu derecesinde beraber gitmiş hem mantık-ı sûrîyi, hem mantık-ı maddîyi elinde tutmuştur.

Yeni İlm-i Kelâmdan hangi kısımlar tab olunuyor?

Yeni İlm-i Kelâm dört kitap üzere tertip olunmuştur. Dört kitaptan birincisi ile ikincisi heyetimizce tetkik olunmakla burada onlar tab olunmaktadır. Birinci kitap mukaddimeyi, ikinci kitap ilahiyatı, üçüncü kitap sem'iyatı, dördüncü kitap bir hatimeyi muhtevi olacaktır. İnşallah pek yakın bir zamanda birinci ve ikinci kitaplar saha-i intişara vaz olunacaktır.

Hazırlayan : M.Salih Yıldız

Link : <https://katalog.idp.org.tr/pdf/7270/13145>